

РЕЗВОРОВИЧ К. Р.,

доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри цивільно-правових
дисциплін факультету підготовки
фахівців для підрозділів кримінальної
поліції Національної поліції України
(Дніпровський державний університет
внутрішніх справ)

УДК 346.2

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.5.118>

ПРОЦЕДУРА РЕОРГАНІЗАЦІЇ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У статті досліджується специфіка процедури реорганізації юридичних осіб в Україні в умовах правового режиму воєнного стану. Обґрунтовується актуальність теми з огляду на сучасні виклики, спричинені збройною агресією та потребою економічної стабілізації. Проаналізовано нормативно-правову базу, включно із положеннями Цивільного та Господарського кодексів України, спеціальних законів про акціонерні та товариства з обмеженою відповідальністю, Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб...» та новел законодавства, запроваджених під час війни. Розглянуто останні законодавчі зміни (зокрема Закон № 4196-IX від 09.01.2025 р., яким передбачено трирічний перехідний період та примусову корпоратизацію державних підприємств) і тимчасові заходи Кабінету Міністрів щодо державної реєстрації в умовах воєнного стану. Досліджено адміністративно-правові аспекти реорганізацій (державна реєстрація, спеціальні дозволи, мораторії) та господарсько-правові наслідки (правонаступництво, збереження майнових прав). Наведено аналіз судової практики та наукових праць: висвітлено підходи Верховного Суду до врахування воєнних обставин у справах про банкрутство і припинення підприємств та сучасні доктринальні визначення реорганізації. В статті також охарактеризовано основні форми та етапи реорганізації юридичних осіб за законодавством України, із врахуванням останніх змін; визначено особливості нормативно-правового регулювання реорганізаційних процедур під час дії воєнного стану, включаючи спеціальні тимчасові положення та обмеження; проаналізовано адміністративно-правові аспекти реорганізації (порядок державної реєстрації припинення чи перетворення, діяльність реєстраторів, державний контроль) у воєнний період; виявлено господарсько-правові наслідки реорганізації для правонаступництва, виконання зобов'язань, а також взаємозв'язок з процедурами банкрутства під час війни. У висновках сформульовано пропозиції щодо удосконалення правового регулювання реорганізації під час війни та окреслено перспективні напрями подальших досліджень.

Ключові слова: юридична особа, реорганізація, воєнний стан, судові рішення, адміністративно-правові засади, злиття; приєднання, поділ, правонаступництво, банкрутство.

Rezvorovych K. R. Procedure for reorganization of legal entities under martial law

The article examines the specific features of the legal entity reorganization procedure in Ukraine under the legal regime of martial law. The relevance

of the topic is substantiated in light of the current challenges caused by armed aggression and the need for economic stabilization. The study analyzes the regulatory framework, including the provisions of the Civil and Commercial Codes of Ukraine, special legislation on joint-stock and limited liability companies, the Law of Ukraine «On State Registration of Legal Entities...» and legislative novelties introduced during the war. Recent legislative changes are reviewed, in particular Law No. 4196-IX of January 9, 2025, which introduced a three-year transitional period and mandatory corporatization of state-owned enterprises, as well as temporary measures enacted by the Cabinet of Ministers concerning state registration under martial law conditions. The article explores both administrative and legal aspects of reorganization (state registration, special permits, moratoria) and commercial legal consequences (succession, preservation of proprietary rights). An analysis of judicial practice and academic literature is provided, highlighting the approaches of the Supreme Court of Ukraine regarding the consideration of wartime circumstances in bankruptcy and business termination cases, as well as current doctrinal interpretations of reorganization. The article also outlines the principal forms and stages of legal entity reorganization under Ukrainian legislation, taking into account recent legal amendments. It identifies the peculiarities of regulatory provisions governing reorganization procedures during martial law, including special temporary rules and restrictions; it analyzes administrative-law aspects of reorganization (procedures for state registration of termination or transformation, activities of registrars, state oversight) during wartime; and it examines commercial-law consequences, particularly in relation to succession of obligations, performance of liabilities, and the interaction with bankruptcy procedures in wartime conditions. The conclusions provide recommendations for improving the legal regulation of reorganization during martial law and identify promising directions for future research.

Key words: *legal entity, reorganization, martial law, court decision, administrative and legal framework, merger, accession, division, legal succession, bankruptcy.*

Вступ. Запровадження воєнного стану та пов'язані з цим ризики для економіки актуалізували питання належного правового регулювання реорганізації юридичних осіб. Чимало підприємств опинилися у скрутному становищі через бойові дії, окупацію територій чи руйнування майна. В цих умовах держава вживає заходів для спрощення корпоративних процедур і захисту бізнесу, зокрема спрощення реєстраційних дій, мораторії на банкрутство та стимулювання реструктуризації боргів. Одночасно воєнні обставини поставили на порядок денний масштабні реформи корпоративного законодавства. Сучасні виклики, пов'язані з війною, вимагають глибокого реформування правового регулювання господарської діяльності в Україні. Тема реорганізації у воєнний час є актуальною, адже поєднує необхідність забезпечення економічної стійкості підприємств із гарантуванням національної безпеки та запобіганням неправомірному відчуженню державного майна.

Постановка завдання. Процедура реорганізації юридичних осіб за звичайних умов достатньо детально врегульована законами та підзаконними актами. Водночас воєнний стан висвітлив низку проблемних питань. По-перше, виникла потреба адаптувати механізми державної реєстрації реорганізацій до умов обмеженого доступу до реєстрів та переміщення бізнесу (наприклад, забезпечити проведення реєстраційних дій незалежно від місцезнаходження компанії). По-друге, з'явилися ризики недобросовісних поглинань (рейдерства) під прикриттям реорганізацій, особливо щодо державних і комунальних підприємств, що володіють стратегічним майном. По-третє, виникла проблема захисту прав кредиторів та контрагентів у процесі реорганізації на тлі мораторіїв і відстрочок, встановлених державою. Через дію мораторію на відкриття справ про банкрутство під час війни деякі кредитори обмежені

в можливостях ініціювати припинення боржників, що ставить питання про баланс інтересів боржників і кредиторів. Таким чином, постала проблема: як забезпечити ефективну та прозору процедуру реорганізації юридичних осіб під час воєнного стану, щоб з одного боку підтримати економічну діяльність і оптимізувати структуру бізнесу, а з іншого – запобігти зловживанням та гарантовано захистити права всіх зацікавлених сторін.

Метою статті є комплексний аналіз процедури реорганізації юридичних осіб в Україні в умовах воєнного стану та вироблення пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання цієї сфери.

Результати дослідження. Проблематика реорганізації юридичних осіб традиційно привертала увагу науковців у галузі цивільного та господарського права. Загальні питання сутності та видів реорганізації досліджено у працях цивілістів, зокрема аналізуються доктринальні підходи до розуміння реорганізації як особливого механізму трансформації юридичної особи, що веде до припинення та/або створення нових організацій із переходом майна до правонаступників. Сучасні дослідження акцентують, що реорганізація є комплексним явищем, яке не можна зводити лише до форми припинення чи лише до форми створення – вона охоплює обидва аспекти одночасно[9].

Питання правового режиму воєнного стану та його впливу на корпоративні процеси стали предметом досліджень у юридичній науці нещодавно, у зв'язку з подіями 2022–2023 рр. Експерти звертають увагу на необхідність забезпечення гнучкості процедур і водночас збереження правових гарантій. Зокрема, обговорюються зміни до процедур банкрутства: у публікаціях роз'яснюються нововведення щодо дистанційного проведення зборів кредиторів, зупинення нарахування відсотків і встановлення мораторіїв [6]. Практикуючі юристи у фахових виданнях аналізували урядові постанови про особливості державної реєстрації та нотаріату під час війни, що напряму стосуються реорганізаційних дій [7]. Також у фахових статтях було розглянуто проблеми рейдерства та зловживань у сфері корпоративних відносин на тлі воєнного стану [9].

Отже, наукова розробленість теми є на достатньо високому рівні щодо загальної теорії реорганізації, проте особливості реалізації цих процесів в умовах воєнного стану потребують подальшого поглибленого аналізу. Останні дослідження заклали основу для розуміння напрямків реформ та окреслили коло проблем, однак багато питань (ефективність нових законів, судова практика їх застосування, захист прав учасників реорганізації у війні) залишаються дискусійними. Це зумовлює необхідність чіткого визначення мети нашого дослідження.

Відповідно до цивільного законодавства України, реорганізація є однією з форм припинення юридичної особи, яка відбувається за рішенням її учасників або уповноважених органів. Цивільний кодекс України (ст. 104–107) та Господарський кодекс України (ст. 59–61) визначають загальні положення про припинення юридичних осіб шляхом злиття, приєднання, поділу, виділу (виділення) чи перетворення [1; 2]. При цьому права й обов'язки юридичної особи, що припиняється, переходять до правонаступників у встановленому порядку правонаступництва. Науковці підкреслюють, що реорганізація – це складний юридичний процес трансформації, результатом якого може бути як припинення певної юридичної особи, так і утворення нової (або кількох нових), з передачею їм майна та прав попередника. Таким чином, реорганізація поєднує елементи припинення і створення, відрізняючись від ліквідації тим, що завжди наявний правонаступник. Законодавство України передбачає п'ять основних організаційних форм реорганізації юридичних осіб: злиття, приєднання, поділ, виділення та перетворення [2]. Процедурно реорганізація починається з прийняття рішення уповноваженим органом (наприклад, загальними зборами учасників, власником або компетентним державним органом щодо державних підприємств) про припинення юридичної особи відповідним способом. В цьому рішенні зазвичай визначаються форма реорганізації, правонаступники, склад комісії з припинення (реорганізації) та строки пред'явлення вимог кредиторами. Закон вимагає повідомити орган державної реєстрації про прийняте рішення протягом трьох робочих днів. Відтак призначається комісія з реорганізації (або ліквідаційна

комісія при припиненні) і саме до неї переходять повноваження з управління справами юридичної особи, що припиняється. Комісія забезпечує інвентаризацію майна, роботу з кредиторами (повідомляє їх про реорганізацію, приймає заяви вимог), складає передавальний акт або розподільчий баланс. Після закінчення внутрішньої процедури подається пакет документів державному реєстратору для внесення запису про припинення юридичної особи та реєстрацію нових утворених (або внесення змін про правонаступництво). Важливо, що юридична особа вважається припиненою саме з моменту державної реєстрації припинення (внесення відповідного запису до ЄДР), а не з дати рішення чи навіть судового рішення про припинення. Як слушно зазначено Міністерством юстиції України, рішення суду щодо припинення (реорганізації) – це лише один із кроків на шляху припинення, але не фактичне його завершення [8]. Таким чином, кінцеву крапку в процедурі ставить державний реєстратор, який здійснює юридичне оформлення реорганізації.

Введення воєнного стану в Україні (від 24 лютого 2022 р.) суттєво вплинуло на порядок вчинення реєстраційних та інших юридичних дій, пов'язаних з реорганізацією. З метою запобігання неправомірним діям та забезпечення стабільності державних реєстрів, Кабінет Міністрів України оперативно обмежив коло осіб, які можуть проводити реєстраційні дії, і запровадив спеціальні тимчасові правила. Зокрема, Постанова КМУ № 209 від 06.03.2022 р. визначила, що державна реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців в умовах воєнного стану здійснюється виключно визначеними Міністерством юстиції держреєстраторами та посадовими особами, включеними до спеціального переліку [5]. Цей перелік уповноважених осіб міг містити також обмеження щодо видів реєстраційних дій або території, на яку поширюються їхні повноваження. Таким чином, з початком війни було централізовано та посилено контроль за державною реєстрацією, щоб мінімізувати ризики рейдерства чи саботажу в умовах можливих кібератак та втрати контролю над частиною територій.

Іншою важливою особливістю стало спрощення процедур подання документів для реєстрації. Постанова № 209 дозволила подавати документи для держреєстрації у електронній формі, надсилаючи їх електронною поштою або іншими засобами зв'язку, за умови накладення кваліфікованого електронного підпису заявника. Тобто, якщо раніше для реєстрації змін чи припинення часто вимагалось особисте подання паперових документів чи нотаріальне посвідчення підписів, то під час воєнного стану ці вимоги були пом'якшені [5]. Зокрема, скасовано обов'язковість нотаріального засвідчення підпису на документах для держреєстрації, якщо заявник підписує їх у присутності державного реєстратора з пред'явленням паспорту. Це нововведення суттєво полегшило проведення реєстраційних дій у період, коли доступ до нотаріусів або їхня робота могли бути ускладнені.

В умовах війни зруйновано принцип територіальності держреєстрації: тепер реєстраційні дії проводяться незалежно від місцезнаходження юридичної особи чи нерухомого майна [3]. Практично це означає, що навіть якщо підприємство зареєстроване у зоні бойових дій або окупованій території, його реорганізацію чи зміни можна зареєструвати у будь-якому регіоні, де доступний уповноважений державний реєстратор. Такий крок був необхідним, щоб бізнес з постраждалих регіонів міг продовжувати діяльність, змінювати структуру, перереєструватися у більш безпечне місце [7].

Крім спрощень, було запроваджено й пільги для окремих категорій юридичних осіб. Наприклад, не стягується адміністративний збір за держреєстрацію благодійних організацій та громадських формувань, які займаються допомогою армії, постраждалим від агресії тощо. Хоча це більше стосується реєстрації новостворених організацій, а не реорганізації, але у випадку, якщо реорганізація передбачає утворення благодійної організації (наприклад, перетворення з іншої форми), ця пільга також застосовна.

Проте, деякі реорганізаційні процеси під час війни були спеціально обмежені законодавцем з міркувань національної безпеки. Показовим прикладом є заборона реорганізації суб'єктів, що володіють стратегічними ресурсами. Так, 15 серпня 2022 р. Верховна Рада України, розглядаючи законопроект № 7605, додала до нього поправку про мораторій на реорганізацію та корпоратизацію лісогосподарських підприємств на час воєнного стану та

один рік після його завершення. Ця норма, закріплена у прикінцевих положеннях закону, фактично забороняє будь-які перетворення структур у сфері лісового господарства під час війни. Метою було недопущення роздержавлення чи приватизації лісів в умовах, коли контроль держави ослаблений. Аналогічно, восени 2022 р. було запроваджено мораторії на приватизацію та зміну форми власності об'єктів критичної інфраструктури. Хоча пряма заборона реорганізації для всіх підприємств не вводилася, проте щодо стратегічних секторів держава зайняла охоронну позицію.

Адміністративно важливим аспектом є також контроль за змінами керівництва та власників під час війни. Зокрема, згідно з указами та постановами, певний час після початку агресії вводились обмеження на проведення реєстраційних змін щодо керівників підприємств державного сектору, якщо ці зміни не пов'язані з реорганізацією або ліквідацією. Тобто, була ситуація, коли змінити директора державного підприємства без його реорганізації було заборонено, що непрямо стимулювало швидшу корпоратизацію (перетворення) таких підприємств у господарські товариства. Однак такі обмеження викликали критику, адже створювали штучний тиск на прискорення реорганізації без достатнього опрацювання нюансів. Експерти зауважували, що подібні кроки можуть призвести до правової невизначеності щодо майна держсектору: при поспішному перетворенні державних і комунальних підприємств у компанії виникали колізії, коли одне й те саме майно могло одночасно вважатися і державною власністю, і власністю новоствореного товариства. Таким чином, адміністративно-правове регулювання в цій сфері під час війни потребує особливої уваженості, щоб, захищаючи державні інтереси, не порушити стабільність прав власності.

Воєнний стан значно вплинув на інститут банкрутства, який тісно пов'язаний з темою реорганізації. Так, якщо підприємство зазнало фінансових труднощів через війну, кредитори не можуть ініціювати його банкрутство примусово в цей період [4]. Така норма спрямована на збереження потенціалу бізнесу до відновлення та запобігання масовій ліквідації компаній, які потерпають від війни. Водночас, вона вимагає від судів ретельної оцінки причин неплатоспроможності – чи дійсно вона спричинена війною, чи має місце зловживання воєнним станом як приводом уникнути відповідальності.

Інше нововведення – закон № 2911-IX («про військові банкрутства») від 29.07.2023 р., який комплексно адаптував процедури неплатоспроможності до умов воєнного стану [8; 4]. Цим законом, зокрема, дозволено проводити збори кредиторів дистанційно (онлайн-відеоконференції), надано можливість суду продовжувати процесуальні строки у справах про банкрутство, якщо війна перешкоджає їх додержанню, зупинено нарахування штрафів і відсотків за планами санації на час війни. Такі зміни мають значення й для реорганізації, адже часто рішення про реорганізацію ухвалюється саме в межах справ про банкрутство (як план санації боржника, що може передбачати реструктуризацію підприємства, злиття з іншим інвестором чи поділ на кілька структур). Нові правила полегшили реалізацію таких санаційних реорганізацій: приміром, кредитори можуть погоджувати план реструктуризації компанії-боржника онлайн, не ризикуючи життям через фізичну присутність у зоні бойових дій. Верховний Суд у своїх оглядах практики зазначив, що воєнний стан є винятковою обставиною, яка виправдовує тимчасове обмеження деяких прав та зміни у процедурах задля досягнення балансу інтересів і збереження економічної стабільності. На практиці це означає, що суди лояльніше ставляться до пропуску строків чи неможливості виконання окремих зобов'язань під час війни, якщо сторона доводить зв'язок з бойовими діями.

З огляду на відносну новизну ситуації, судова практика щодо корпоративних реорганізацій прямо через воєнний стан лише формується. Однак вже можна відзначити декілька напрямків, в яких позиції судів проявилися.

По-перше, це трудові спори, пов'язані з реорганізацією в державному секторі. Під час війни уряд часто оптимізує структуру органів та підприємств, утворюючи нові органи (військові адміністрації, об'єднані структури тилового забезпечення тощо) шляхом реорганізації існуючих. В таких випадках виникають питання звільнення чи переведення працівників. Верховний Суд наголосив, що воєнний стан може слугувати об'єктивною підставою

для скорочення або реорганізації органу, що призводить до звільнення працівників, і це саме по собі не є дискримінацією чи порушенням, якщо дотримано процедуру. Отже, реорганізація державних органів у воєнний час визнається легітимною причиною змін у трудових правовідносинах, хоча роботодавець має довести реальність реорганізації та неможливість збереження посади.

По-друге, суди розглядають спори щодо дійсності рішень загальних зборів про реорганізацію в умовах воєнного стану. Проблеми можуть виникати, якщо, наприклад, зборами акціонерів (учасників) не було забезпечено належного кворуму через від'їзд чи мобілізацію частини учасників, або повідомлення про збори не дійшло через перебої зв'язку. Законодавство на час війни дозволяє дистанційне проведення зборів учасників товариств, що значно допомагає уникнути оскаржень рішень за формальними підставами. Якщо ж акціонер оскаржує рішення про злиття чи поділ, посилаючись на воєнні перешкоди в участі, суд оцінює, чи була реальна можливість взяти участь віддалено. На сьогодні прецедентів скасування таких рішень небагато; навпаки, простежується тенденція судового схвалення рішень, прийнятих із використанням електронних засобів зв'язку, як цілком правомірних і відповідних вимогам воєнного часу.

По-третє, як зазначалось, важливою частиною практики є розгляд справ про банкрутство з урахуванням нових воєнних норм. Суди вже застосовують норму про відмову у відкритті банкрутства за заявою кредитора, якщо боржник доведе, що його діяльність критично залежить від оборонного замовлення або що борги виникли через бойові дії. Так, були випадки, коли підприємства-боржники (постачальники для ЗСУ) наводили аргументи про неможливість платити вчасно через ракетні удари по їх виробничих базах – і господарські суди відклали розгляд справ або відмовляли у відкритті провадження, даючи шанс на відновлення платоспроможності після стабілізації ситуації. Це демонструє зсув судової практики в бік більшої терпимості до боржника у воєнний період, що, втім, є тимчасовим заходом. Після завершення дії мораторіїв можна очікувати хвилі справ, і суди вже зараз закладають підґрунтя, формулюючи критерії, за якими визначатимуть добросовісність поведінки боржника під час війни.

В цілому судова практика підтверджує: воєнний стан розглядається судами як форс-мажорна обставина, що не скасовує вимог закону, але впливає на їх застосування та інтерпретацію. Жодних кардинально нових підходів до класичних інститутів суди не виробили – ці інститути працюють за усталеними нормами. Однак у кожній справі, де фактор війни суттєвий, суди роблять застереження щодо врахування специфічних умов, таких як відсутність доступу до документації, неможливість скликання зборів у звичайний спосіб, втрата майна в зоні бойових дій тощо. Такий підхід узгоджується із загальною лінією держави на забезпечення гнучкості процесів і підтримки бізнесу.

Висновки. Проведене дослідження показало, що процедура реорганізації юридичних осіб в умовах воєнного стану зазнала як позитивних змін (спрощення та цифровізація процедур, мораторії на захист підприємств), так і породила нові виклики (ризики рейдерства, колізії у правовому статусі майна, необхідність балансу інтересів кредиторів і боржників). Нормативно-правова база в цілому забезпечує можливість проведення усіх видів реорганізації навіть під час війни – жодних загальних заборон, окрім спеціальних випадків (як у лісовому секторі), не встановлено. Водночас, запроваджені обмеження (центризація державної реєстрації через перелік Мін'юсту, контроль за держсектором, мораторій на банкрутство) були необхідною реакцією на загрози воєнного часу і в основному виправдали себе, запобігши хаосу в реєстраційній сфері та масовому банкрутству стратегічних підприємств. Науковці і практики слушно вказують, що реорганізація унікальна тим, що поєднує припинення і створення, тобто дозволяє гнучко трансформувати бізнес. Саме цю гнучкість було використано державою: війна стала каталізатором для прискореної корпоратизації державних підприємств та перегляду застарілих норм. Втім, реалізація таких реформ повинна здійснюватися обережно, з врахуванням правового висновку експертів щодо потенційних колізій і ризиків. Аналіз проблем показав, що необхідно усунути неясності щодо правового режиму

майна при примусових реорганізаціях держсектору, забезпечити прозорість процесів, аби запобігти корупційним зловживанням у ході війни. Судова практика підтверджує важливість того, щоб реорганізація не порушувала прав кредиторів, працівників та інших осіб: суди оцінюють добросовісність дій учасників та вплив воєнних обставин у кожній конкретній ситуації.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. *База даних «Законодавство України». Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/436-15> (дата звернення: 29.08.2024)
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. *База даних «Законодавство України». Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/435-15> (дата звернення: 29.08.2024)
3. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 № 755-IV. *База даних «Законодавство України». Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/755-15> (дата звернення: 29.08.2024)
4. Про внесення змін до Кодексу України з процедур банкрутства щодо застосування процедур банкрутства у період дії воєнного стану: Закон України від 13.07.2023 № 3249-IX. *База даних «Законодавство України». Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3249-20> (дата звернення: 29.08.2024)
5. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб: Закон України від 09.01.2025 № 4196-IX. *База даних «Законодавство України». Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4196-20> (дата звернення: 29.08.2024)
6. Деякі питання державної реєстрації в умовах воєнного стану: постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2022 № 209. *База даних «Законодавство України». Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/209-2022-p> (дата звернення: 29.08.2024)
7. Огородник В. Реорганізація підприємства в умовах воєнного стану. LIGA: Закон. 27.02.2023. URL: https://biz.ligazakon.net/news/214332_reorganizatsiya-pdprimstva-v-umovakh-vonnogo-stanu (дата звернення: 22.08.2024)
8. Особливості державної реєстрації в умовах воєнного стану. Юрліга. 07.03.2022. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/210746_osoblivost-derzhavno-re-strats-v-umovakh-vonnogo-stanu (дата звернення: 22.08.2024)
9. Заборона на банкрутство під час війни: нові правила захисту бізнесу. Південне міжрегіональне управління Мін'юсту. 30.09.2024. URL: <https://pmu.minjust.gov.ua/news/2024/zaborona-na-bankrutstvo> (дата звернення: 22.08.2024)
10. Ступак Т. С. Реорганізація юридичної особи: сутність і розуміння форми її прояву (створення чи припинення). *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ.* 2024. № 2(105). С. 194–202. URL: <https://visnyk.univd.edu.ua/index.php/VNUAF/article/view/590> (дата звернення: 22.08.2024)

